
Cultuur in stad en provincie

De culturele positie van de stad en de provincie Utrecht

Cultuur in stad en provincie

Eindredactie en opmaak: M Tekst & Beeld, Bunnik

Atlas voor gemeenten
Postbus 9627
3506 GP UTRECHT
T 030 2656438
F 030 2656439
E info@atlasvoorgemeenten.nl
I www.atlasvoorgemeenten.nl

Dit onderzoek is uitgevoerd op verzoek van en met financiële steun van de provincie Utrecht. De visies en conclusies weergegeven in dit rapport zijn die van Atlas voor gemeenten en komen niet noodzakelijkerwijs overeen met die van de opdrachtgever.

© auteursrecht Atlas voor gemeenten, april 2011

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Cultuur in stad en provincie

De culturele positie van de stad en de provincie Utrecht

Inhoud

1	De betekenis van cultuur voor een stad en regio	7
2	De culturele positie van Utrecht	11
2.1	Cultureel aanbod	11
2.2	Cultuurdeelname	18
3	Cultuur en de aantrekkingskracht van de stad	23
3.1	Het model	23
3.2	De aantrekkingskracht van Utrecht en Amersfoort	25
4	Het regionale belang van cultuur in Utrecht	31
4.1	Methode	31
4.2	Reikwijdte culturele voorzieningen Utrecht	33
4.3	Reikwijdte cultuur in Amersfoort	38
4.4	Afhankelijkheid van cultuur in de stad	41
5	Cultuur en de aantrekkingskracht van de regio	43
5.1	Het model	43
5.2	Afbakening ommeland	44
5.3	De benchmark	46
5.4	De aantrekkingskracht van de provincie	47
6	De waarde van het culturele aanbod in Utrecht	49
	Bijlage: beschrijving van de gebruikte indicatoren	54

---

6 De waarde van het culturele aanbod in Utrecht

Wat is het culturele aanbod in Utrecht en Amersfoort waard voor de inwoners van die steden en de rest van de provincie? Het maatschappelijke belang van het culturele aanbod in de Utrechtse steden wordt tot slot in dit hoofdstuk gemonetariseerd; in geld uitgedrukt. Omdat mensen en bedrijven in hun vestigingsgedrag rekening houden met de aanwezigheid van cultuur, is het mogelijk om met de zogenoemde hedonische prijsmethode te bepalen wat de maatschappelijke waarde is van het culturele aanbod in steden.¹⁷

Die waarde is voor het aanbod aan podiumkunsten, musea en Rijksmonumenten in de Utrechtse steden in euro's uitgedrukt. De waarde is berekend met modellen die door de onderzoekers van Atlas voor gemeenten ten behoeve van het boek *DE AANTREKKELIJK STAD* zijn ontwikkeld,¹⁸ en daarna ook gebruikt voor een samenwerkingsproject met het Centraal Planbureau over 'stad en land'.¹⁹

In onderstaande tabellen zijn die modellen weergegeven. In het eerste model worden de huizenprijverschillen in Nederland verklaard, in het tweede model de grondprijverschillen van grond met een woonbestemming. Voor de theoretische achtergronden van de modellen wordt verwezen naar hoofdstuk 1 van dit rapport. Uit de tabel blijkt dat verschillende typen cultureel aanbod in een stad van invloed zijn op de aantrekkingskracht van zo'n stad, en dus op de huizen- en grondprijzen.

Tussen beide modellen zijn echter wel enige verschillen. Met name de waarde van het aanbod aan podiumkunsten loopt tussen beide modellen nogal uiteen. Voor de berekening van de maatschappelijke waarde van het culturele aanbod in de Utrechtse steden is steeds de laagste waarde (o.b.v. significante coëfficiënten) uit beide modellen gebruikt. Daar is voor gekozen omdat bij dit type modellen als gevolg van een mogelijke *omitted variable bias* altijd een risico bestaat voor overschatting van de coëfficiënten. Door steeds de laagste waarde uit beide modellen te presenteren, wordt de kans dat de waarde van cultuur wordt overschat zoveel mogelijk verkleint. Sterker nog, de hier gepresenteerde berekeningen voor Utrecht zijn eerder een onderdan een bovengrens van de maatschappelijke waarde van cultuur.

---

¹⁷ S. Rosen, 1974: *Hedonic prices and implicit markets: product differentiation in pure competition*, in: *Journal of Political Economy*, 82, pp. 34-55.

¹⁸ G.A. Marlet, 2009: *De aantrekkelijke stad* (VOC Uitgevers, Nijmegen).

¹⁹ H. de Groot, G. Marlet, C. Teulings, W. Vermeulen, 2010: *Stad en land* (Cpb, Den Haag).

Tabel 6.1 Verschillen in huizenprijzen en grondprijzen verklaard

	Huizenprijzen per vierkante meter woonoppervlakte	Grondprijzen per vierkante meter grondoppervlakte
Bruto Loon		5.27**
Bereikbaarheid banen, per auto	1.49***	0.16***
Bereikbaarheid banen, per OV		0.06**
Nabijheid station	279***	61.5***
Nabijheid natuur	1.02***	0.09***
Nabijheid stadspark		163**
Ligging aan zee	547***	70.0***
Ligging aan water	1186***	
Historische binnenstad (Rijksmonumenten)	4.19***	1.71***
Afstand tot de binnenstad	-16.8***	
Grachtengordel van Amsterdam (dummyvariabele)		1491***
Nabijheid musea voor beeldende kunst	81.9**	87.8*
Nabijheid cultuur-historische musea	44.8**	10.1
Nabijheid uitvoeringen in de podiumkunsten	0.112**	0.170**
Nabijheid culinair aanbod	9.35**	7.86***
Nabijheid winkels voor mode en luxé	-0.05	0.50**
Verschraling winkels voor dagelijkse boodschappen	-5.42*	-7.21***
Overlast, verloedering en onveiligheid	-7.56***	-2.77***
Percentage vrijstaande woningen	376***	-146***
Percentage tweekappers	67.3	-87.3***
Percentage tussenwoningen	-244***	47.3*
Percentage appartementen	-188**	7.03
Sample (4-positie-postcodeniveau)	2328	2320
Verklaarde variantie	61%	79%
Methode	OLS	OLS

* Significant bij meer dan 90% betrouwbaarheid

** Significant bij meer dan 99% betrouwbaarheid

*** Significant bij meer dan 99,9% betrouwbaarheid

Bronnen: G.A. Marlet, 2009: De aantrekkelijke stad (VOC Uitgevers, Nijmegen);
H. de Groot, G. Marlet, C. Teulings, W. Vermeulen, 2010: Stad en land (Cpb, Den Haag).

De resultaten van de berekeningen voor Utrecht staan in onderstaande tabellen. In de tabellen is niet alleen de waarde voor de stad zelf, maar ook de waarde van het culturele aanbod in Utrecht en Amersfoort voor de rest van de provincie opgenomen.²⁰

Tabel 6.2 De maatschappelijke waarde van het aanbod podiumkunsten in de Utrechtse steden

Aanbod podiumkunsten in:	Waarde voor de stad (in € mln)	Waarde voor de rest van de provincie Utrecht (in € mln)
Utrecht	713	148
Amersfoort	47	13

Bron: Atlas voor gemeenten

De waarde van het aanbod aan (uitvoeringen in de) podiumkunsten in Utrecht is hoog; ruim € 700 miljoen voor de inwoners van de stad zelf, en nog een keer € 150 miljoen voor de inwoners van de rest van de provincie (zie tabel 6.2). Het aanbod aan podiumkunsten in Amersfoort is veel kleiner (zie hoofdstuk 2) en heeft dan ook een veel lagere waarde voor zowel de inwoners van de stad als de rest van de provincie. Daarbij dient wel te worden opgemerkt dat dit de ondergrens van de waarde is, op basis van het huizenprijsmodel. Op basis van het grondprijsmodel komen de waardes van de uitvoeringen in de podiumkunsten hoger uit.

De waarde van de musea in de stad Utrecht is veel lager dan de waarde van het aanbod aan podiumkunsten (zie tabel 6.3). Dat komt doordat musea veel minder een lokale functie hebben en veel meer gericht zijn op bezoekers van buiten de stad en regio.²¹ De lokale maatschappelijke waarde van de musea varieert van circa € 35 miljoen voor de musea in Amersfoort, tot bijna € 170 miljoen voor de musea in Utrecht.

²⁰ De waardes in de tabellen zijn te interpreteren als Netto Contante Waarde. Wanneer die waardes worden afgezet tegen uitgaven zoals cultuursubsidies, dan dienen die jaarlijkse uitgaven ook contant gemaakt te worden om ze te kunnen vergelijken met de hier gepresenteerde maatschappelijke baten van cultuur.

²¹ G. Marlet, J. Poort, 2011: *De schat van de stad. De maatschappelijke waarde van de Nederlandse musea* (Atlas voor gemeenten, Utrecht) VERSCHIJNT BINNENKORT.

Tabel 6.3 De maatschappelijke waarde van de musea in de Utrechtse steden

Musea in:	Waarde voor de stad (in € mln)	Waarde voor de rest van de provincie Utrecht (in € mln)
Utrecht	169	0
Amersfoort	35	0

Het berekende uitstralings­effect op de rest van de provincie is nul. Mensen houden bij het kiezen van een woonlocatie buiten de stad kennelijk wel rekening met de aanwezigheid van podiumkunsten in de stad in de buurt, maar niet met de aanwezigheid van musea (zie ook hoofdstuk 5). Dat betekent overigens niet dat de mensen in de rest van de provincie helemaal geen waarde hechten aan de musea in de steden. De mensen die de musea bezoeken hechten daar wel degelijk waarde aan, en meer waarde dan ze er voor uitgeven. Dat is het zogenoemde consumentensurplus, dat in dit geval naar verwachting relatief laag is, waardoor het ook niet meetbaar tot uitdrukking komt in hogere grond- en woningprijzen buiten de steden. Wel zijn er nog additionele maatschappelijke effecten aan musea toe te schrijven die niet lokaal of regionaal neerslaan, maar nationaal.²²

²² Zie: G. Marlet, J. Poort, 2011: *De schat van de stad. De maatschappelijke waarde van de Nederlandse musea* (Atlas voor gemeenten, Utrecht) VERSCHIJNT BINNENKORT.

Tabel 6.4 De maatschappelijke waarde van de Rijksmonumenten in de Utrechtse steden

Rijksmonumenten in:	Waarde voor de stad (in € mln)	Waarde voor de rest van de provincie Utrecht (in € mln)
Utrecht	291	0
Amersfoort	118	0

Tot slot is op dezelfde wijze de maatschappelijke waarde van de historische binnensteden van Utrecht en Amersfoort berekend, op basis van de waarde van het aantal Rijksmonumenten in die steden. Die waarde van de historische binnensteden van beide steden is relatief hoog: circa € 120 miljoen voor de binnenstad van Amersfoort en bijna € 300 miljoen voor de historische binnenstad van Utrecht. Dit is overigens alleen de waarde van (een deel van) het historische erfgoed in de binnensteden, niet van de voorzieningen. Als daar de waarde van winkels, horeca, etc. aan wordt toegevoegd wordt de maatschappelijke waarde van de binnensteden nog hoger.

